

Anmeldelse af Nolans nye film

Tenet er spild af tid

Hovedpersonen ved navn Protagonisten spilles af John David Washington. Han spiller agent i en klassiske 007-spionfilm med et twist af tidsrejse. Han kæmper ikke for sit land, men går til kamp for en ufødt fremtid i tid og rum. Kilde: screenshot fra filmen.

Skrevet af

(/Morten-Ebbe-Juul-Nielsen)

Morten Ebbe Juul Nielsen (/Morten-Ebbe-Juul-Nielsen)
Ph.D, lektor, filosofi (/Morten-Ebbe-Juul-Nielsen)
Weekendavisen (/Morten-Ebbe-Juul-Nielsen)

13 artikler
1 indlæg

Det er ikke fremtiden, som er forudsigelig. Det er fortiden. I Tenet sker en inversion af både personer og objekters entropi. Det er svært at holde styr på frem og tilbage i den dobbelte A til B versus B til A, når fremtid krydser nutid, og omvendt. Er du med? Nej, vel? Kan du heller ikke finde rundt i tidsmaskinefilmen Tenet? Hjælpen er nær. Filosof og lektor Morten Ebbe Juul Nielsen anmelder og forklarer filmen i fortid-nutid-fremtid her. Tenet skal ses og læses både forfra og bagfra, som alt andet i det spekulative actionbrag.

SPOILER ALERT: Vi skal starte med at sige, at denne anmeldelse indeholder en spoiler til hele filmen.

Time travel! When do we want it? It's irrelevant!

Stephen Hawking, den nu afdøde arketyperiske überhjernenedede fysiker, havde en vis sans for det komiske. I 2009 afholdt han et champagneparty (<https://vinepair.com/articles/stephen-hawking-time-travel-party/>)(Krug, ikke noget billigt sprøjt her!) for tidsrejsende.

Helt i ånd med sloganet "What do we want? Time Travel! When do we want it? It's irrelevant!"

(https://www.reddit.com/r/BacktotheFuture/comments/3pmukq/what_do_we_want_time_travel/) Invitationerne blev naturligvis sendt ud et godt stykke tid **EFTER** festen. Hawking fik ingen gæster den aften. Ingen tidsrejsende dukkede op. Dato og deltagelse var måske irrelevant, når man altid kunne spole tiden tilbage.

Filmen, som skal og vil redde biograferne i pandemiens tidsalder

Tenet er den store Hollywood-blockbuster, der sidder nogenlunde alene på tronen, da mange premierer og produktioner er skudt på grund af COVID-19-situationen. Ja, mange ser filmen som det magiske trylleri, der skal få folk tilbage i biografmørket. Den har derfor fået usædvanligt meget medieomtale, herunder et helt afsnit af det fremragende filmprogram Filmland (<https://www.dr.dk/radio/p1/filmland/filmland-2020-08-27>).

Christopher Nolan har et velfortjent ry for at få det action-labre til at spille sammen med store budgetter, krydret med lidt filosofisk refleksion. *Tenets* grundsubstans er da også actionfilmens: biljagter, eksplosioner og nævedyst.

Altså den klassiske opskrift tilsat et skvæt 007-stemning, hvor filmens skurk er en russisk oligark komplet med egen superlækre superyacht. En skummel type glimrende spillet af Kenneth Branagh. Filmen fortsætter i det klassiske spionspor med eksotiske lokaliteter, smuglede forfalskede kunstværker, "vor mand i Bern" og naturligvis MI6-typen over dem alle, Michael Caine i en cameo.

Alt sammen potentielt mageløst, indtil Nolan skal involvere tidsmagi som plotmæssig komponent og omdrejningspunkt, for nu begynder det at blive kompliceret.

Tiden i Tenet kan både bevæge sig fremad og baglæns. Dette resulterer i, at man skal have mange bolde i luften, når flere personer og objekter flyver over skærmen på samme tid, men ikke i samme tid. Kilde: Tenet

Jeg blev i en forstand udsat for lidt tidsrejse, da jeg gik ind og så *Tenet*. Ikke så meget i filmen, som Nolan insisterer på, ikke handler om tidsrejser, men om "tidsinverterede objekter" – genstande, hvor entropien er vendt om, og derfor bevæger de sig i den modsatte retning af, hvad vi ville opfatte som den "rigtige" tid.

Pointen i filmen er, at der er to tider og retninger. En normal tid, som bevæger sig fremad, og en inverteret tid, som går baglæns. Det gælder ikke blot tiden, men naturligvis også objekter. Altså A til B versus fra B til A, som agerer i samme univers.

Derfor skal det selvfølgelig også nævnes, at *Tenet* er en metafor for filmen, i takt med at ordet er et palindrom. Altså kan ordet læses forfra og bagfra. Udover det, så indgår *Tenet* i det, man kalder en SATOR-firkant, og *Tenet* referer også til den sidste kamp, hvori to hold, som kæmper fremad og baglæns, har ti minutter, til verden går under.

SATOR-firkanten er et fem-bogstavspalindrom, som filmen referer til. Det kan dermed læses forfra, bagfra, oppefra og nedefra. Sator er navnet på skurken, Arepo er kunstneren, der forfalskede Goya-maleriet, Opera refererer til operascenen, og Rotas er et sikkerhedsfirma i filmen. Kilde: Wikicommons

I takt med, at Tenet begyndte at blive småfilosofisk, og disse "inverterede objekter" begyndte at spille en mere og mere fremtrædende rolle i fortællingen, dukkede mit ungdomsjeg op: en 18-årig hashrygende pseudointellektuel.

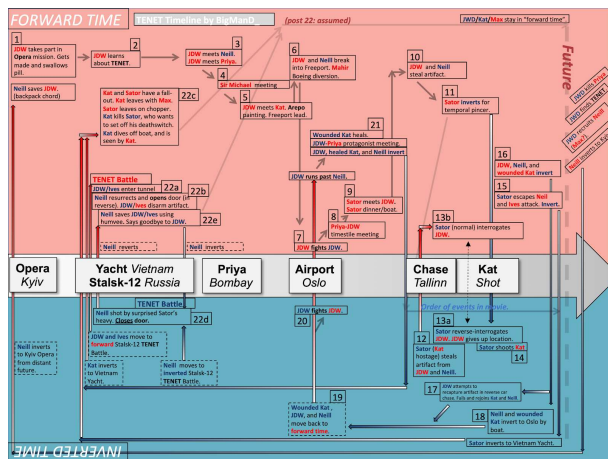
For at jeg kunne holde ud at være i filmens emotionelt endimensionelle og absurd overkonstruerede plot, var han velkommen. For et voksent menneske, der ikke er under indflydelse af psykoaktive stoffer, var filmen ren tortur. Måske mit 18-årige mindset kunne få noget ud af filmen, som jeg ikke kunne, tænkte jeg.

Kampscenerne i Tenet er fantastisk spillet, men også utroligt forvirrende. Kilde: Tenet

Tenet kager nemlig rundt i tidsforskydninger og mennesker, der løber og taler baglæns, og biler, der kører baglæns – men fremad? Måske? Jeg ved det simpelthen ikke! – og plotlinjer, hvor nogle døde for to dage siden, men kommer til at sige noget om to dage.

Mennesker, der møder sig selv i en anden tidsretning og ... alt sammen noget mit hashrygende 18-årige selv måske kunne synes var åh så interessant og syret. Derfor prøvede jeg i filmens midterste tredjedel at se den gennem min indre 18-åriges briller.

Infografikken her, lavet af Redditbrugeren BigManD, illustrerer, hvor kompleks handlingen er, og hvor meget tid (no pun intended) man skal sætte til side for at forstå, hvad der er op og ned (eller retter frem og tilbage). Kilde: Reddit. Se flere infografikker her (https://www.google.com/search?q=tenet+diagram&tbm=isch&ved=2ahUKEwjHlf2nmNzrAhWP6aQKHa8jBEEQ2-cCegQIABAA&ooq=tenet+diagram&gs_lcp=CgNpbWcQAZIECCMJZICCAAYBggAEAUQHjIGCAAQCBAeMgYIABAIEB4yBggAEAgQHjI)

`q=tenet+diagram&tbm=isch&ved=2ahUKEwjHlf2nmNzrAhWP6aQKHa8jBEEQ2-cCegQIABAA&ooq=tenet+diagram&gs_lcp=CgNpbWcQAZIECCMJZICCAAYBggAEAUQHjIGCAAQCBAeMgYIABAIEB4yBggAEAgQHjI`

Tid – eller kronologi – er et tema i en række Nolan-film, og nogle gange et fortællegreb. I *Memento* (2000) er der to tidslinjer, en i sort/hvid, en i farver, og de to mødes først til sidst. I *Dunkirk* (2017) skrider tre historier på henholdsvis en time, et døgn, og en uge frem. I *Interstellar* (2014) ældes en rumrejsende kun med en håndfuld dage, mens hans datter ældes årtier på Jorden.

Mementos tidsdramaturgi er en lidt studentikos affære; *Dunkirk* derimod er en fænomenal og præcis oplevelse. Her fungerer "tidsdimensionen" gnidningsløst og effektivt. Temaet i *Interstellar* – at tid og dermed, hvor meget man ældes, er relativt – er kendt af enhver, der har samlet en populærvidenskabelig bog om relativitetsteori op. Den slags fortælling er ikke lige min kop te. Det ender altid med at være lidt for new age med kromoverflader.

Det går galt med tiden i *Tenet*

Hele plotlinjen er utænkkelig uden den meget dominerende præmis om "inversion". Det handler om, at noget eller nogen kan inverteres og dermed bevæge sig i den modsatte retning af tidens strømpil samtidig med, at tiden bevæger sig fremad ud fra de ikke-inverteredes synspunkt, og omvendt.

Her kommer vi tilbage til den flove pointe med, at "Tenet" staves ens forfra og bagfra. Det er alt sammen ret kludret og svært forståeligt, når filmen fodrer publikum med små informationkrummer i stedet for en forståelig forklaring af præmissen fra starten. Plotpræmissen æder simpelthen al opmærksomhed – og langt det meste af filmens energi.

"I *Tenet* er det frem og tilbage og ind og ud hele tiden. Præmissen bliver så at sige pointen og motivet"

Det er min væsentligste anke mod filmen: Det er fint at ville jasse en klassisk actionthriller op med noget tidshalløj. Det er bare ikke særligt dybt eller med et vigtigt budskab.

Tænk blot på et storværk som *Terminator II*. Men i *Terminator II* skal vi blot sluge at henholdsvis protagonist og antagonist – Schwarzenegger og den ultracool T-1000 – er sendt tilbage i tiden. I *Tenet* er det frem og tilbage og ind og ud hele tiden. Præmissen bliver så at sige pointen og motivet.

Derfor prøvede jeg med mit 18-årige hashrygermindset at få noget dybde ud af filmen. Den 18-årige havde det nemlig sådan, at hvis noget var mystisk, svært og dunkelt, så måtte det nødvendigvis rumme noget substantielt. Der måtte da gemme sig noget her, *noget* indsigtfuldt eller vigtigt eller bare noget, der kunne udkrystalliseres som en tanke, der var tankevækkende som andet end staffage for et forpint plot?

De hvide huller er et ormehul til fremtiden

Nuvel, Nolan har et teoretisk figenblad for ideen om "inverterede objekter" (læs om de sikkert politisk ukorrekt navngivne "hvide huller"

her (<https://www.newscientist.com/article/mg24032080-100-if-you-think-black-holes-are-strange-white-holes-will-blow-your-mind/>)

Såvidt jeg forstår – og det skal tages med store forbehold – er hvide huller en teoretisk antagelse, der følger af nogle af Einsteins antagelser.

Sorte huller suger alting til sig, og hvide huller skulle så gøre det omvendte: spytte alt ud. Som de beskrives: (<https://www.weekendavisen.dk/2019-7/ideer/hvide-huller>) Hvide huller kan nemlig forklare både Big Bang og det spøgelsesagtige mørke stof, og måske kan de muliggøre tidsrejser gennem et ormehul.

Dette relaterer sig på en måde, mine beskedne evner ikke forstår sig på, til tid. Og det er da pudseløjerligt, men det siger hverken noget om den menneskelige eksistens eller om de faktiske forhold i jernindustrien, og hvad skal vi så med det? Hvis der var en pointe med at fokusere så meget på tidshalløjet i *Tenet*, kunne man nok bedre holde filmen ud.

Men selv gennem mit indre 18-årige hashrygermindset ledte jeg forgæves. Efter cirka halvanden times tid skrottede jeg mindsettet. Det nyttede ikke noget; der var ikke en interessant pointe.

Protagonisten spillet af John David Washington (venstre) og instruktør Christopher Nolan (højre). Kilde: IMDB

Tilbage sad jeg med godt en time i Nolans stadigt mere anstrengende selskab. Lidt som den ulidelige onkel, der er manisk besat af et (og KUN et!) populærvidenskabeligt emne, og som har trængt en op i en krog til en familiekomsammen – vel at mærke en komsammen uden hverken alkohol eller psykoaktive stoffer.

Jeg prøvede at abstrahere fra tidscirkuset. Desværre for sent, for der bliver mere og mere løben baglæns og imploderende eksplosioner, som filmen skred frem, og i takt med, at tidsrejsepræmissen blev mere og mere markant, blev personerne og det plot, man som betragter kunne nå at rekonstruere i farten, mere og mere uinteressant.

På et tidspunkt begyndte jeg at fatte sympati for superskurken: Så slut da for helvede menneskehedens eksistens, så vi kan få det overstået!

Fri vilje i en film uden vilje til at forklare sig

Birollen Neil, som forresten – måske – er barnet Max ifølge nogle onlineteorier (<https://www.vulture.com/2020/09/tenets-neil-is-max-fan-theory-explained.html>), siger i slutningen af filmen:

“What’s happened happened. Which is an expression of faith in the mechanics of the world. It’s not an excuse to do nothing.”

Måske det mest interessante i filmen, hvis man vel og mærke kunne fange handlingen. Det, som Neil siger, kan nemlig kobles på den store problemstilling om, hvorvidt mennesker har fri vilje.

Filmen har svært ved at fremstille den problemstilling, men den er der trods alt. Hvad er sket, er sket, og taget filmens tidsopfattelse i betragtning er det modsatte også sandt. Hvad der kommer til at ske, kommer til at ske. Nu bliver det faktisk lidt interessant.

"Fremtiden" – eller slutningen i *Tenet* – kommer til at ske, altså, at Sator ikke tilintetgør alt. Det ved vi, fordi personerne ikke skaber en ny kronologi ved at invertere tilbage i tiden.

Så er der jo i virkeligheden ikke nogen spænding. Fortiden, nutiden og fremtiden er bestemt. Den kan man ikke ændre, selv hvis man rejser tilbage eller frem i tiden, fordi det er også bestemt på forhånd af fortiden.

Lidt af et selvmål, hvis målet er at lave en spændende og fangende film.

via Gfycat (<https://gfycat.com/jollydistantamericanbobtail>)

Hvad er pointen?

Måske man ikke kan lave rigtig gode eller rigtig interessante film – eller romaner, eller... – om tid; i hvert fald ikke, hvis de hele tiden – høhø – skal fucke med vores normale, lineære tidsopfattelse.

Tag fx *Dunkirk*: Her fungerer det med tre tidslinjer, men de går også i samme retning. Og tag *Terminator II*: Her er der ingen, der løber baglæns, fordi de er sendt tilbage i tiden. Præmissen æder ikke al opmærksomhed eller foregiver at rumme noget særligt intellektuelt stimulerende.

Tiden er måske så grundlæggende som menneskelig anskuelsesform – som Kant nok ville have sagt – at den unddrager sig yderligere forklaring. Augustin sagde: *"Hvad er tid så? Hvis ingen spørger mig, ved jeg det; hvis jeg søger at forklare det til den, der spørger, ved jeg det ikke."*

Hvis nogen spørger mig om, hvad pointen er med Nolans *Tenet*, så ved jeg det, hverken når nogen spørger, eller når de ikke spørger. *Tenet* er blot spild af tid.

Giv din stemme

4/5

16 stemmer

KOMMENTARER

1 kommentar

Sortér efter Ældste

Tilføj en kommentar ...

Nanna Sine Munnecke

Det er en ualmindelig unuanceret anmeldelse fra en filosof. Trist at vælge at skrive fra et stå sted som den sure gamle forvirrede mand (Og baglæns som ditto passiv 18årig) istedet for at perspektivere. Alle kan give en smags-anmeldelse - det havde klædt mediet og anmelderen at skruer op for ambitionerne.

Synes godt om · Svar · 5 u

Plugin til Facebook-kommentarer

UDVALGTE JOB (/KOMMUNIKATION-JOB)

**GEEL—
MUYDEN
KIESE**

Praktikant (/kommunikation-
job/geelmuyden-kiese- ...

Frist: Hurtigst muligt

/kommunikation-

Web- og
kommunikationskonsulent med

Frist: 2. november